

"מפרי הארץ"

"פרשת תולדות"

"אהבת יצחק לעשו"

"וַיֵּאָהֵב יִצְחָק אֶת-עֵשָׂו כִּי-צִיד בָּפִיו וְרַבְּקָה אֵהָבֵת אֶת-יַעֲקֹב"

מדרש אגדה: כי ציד בפיו. שהיה מכבד את אביו ומה שהיה צד היה אוכל אותו אביו: ד"א כי ציד בפיו. היה שואל לאביו היאך מעשרין את המלח ואת התבן, והיה יצחק אוהבו סבור בו שהוא מחמיר במצות, והוא לא היה שואל אלא לרמות את אביו, אבל רבקה שהיתה רואה מעשיו הרעים לא היתה אוהבת אותו, אבל ליעקב שהיתה רואה שהוא איש תם, ואוהב ללמוד תורה, והיה הולך לבית המדרש, היתה אוהבת אותו.

פסיקתא זוטרתא: ורבקה אוהבת את יעקב. שהיה שומע לקולה, לא אמר אהבה את יעקב אלא אוהבת, בכל יום ויום מתוספת לו אהבה על אהבתו.

רד"ק: ויאהב יצחק את עשו - אין צריך לומר כי יעקב היה אוהב, כי יותר היה אוהב יעקב מעשו, ולא היה אוהב עשו אלא שהיה מביא ציד למאכלו זהו שאמר בפיו, ובשר הציד הוא מוטעם, והוא היה זקן יותר משבעים שנה כי לא היה יודע עשו לצוד החיות בקשתו ותליו אלא אם היה יותר מעשר שנים, ורבקה היתה אוהבת את יעקב לבדו לפי שהיה הולך בדרך חיים ועשו בדרך מות, כי לא די שלא היה מתעסק בחכמה ובדרכי אלהים אבל בחר לו מלאכה לשום עצמו בסכנה בכל יום והיה רק פוחז ומשולל, ויצחק לפי שהיה זקן ויושב בבית היה מתפתה לעשו שהיה מביא לו ציד ומתקן לו מאכל בכל יום, וזה היה אחר שזקן יצחק ובא בימים וכהו עיניו שהיה יושב בבית ולא היה מתעסק בשום דבר מעסקי הבית אלא שספר זה הענין בתחלת ספור גדולם וספור מעשיהם ומה שקרה לעשו עם יעקב בענין נזיד עדשים להודיע פחזותו.

חזקוני: ויאהב יצחק את עשו גבי יצחק כתיב ויאהב ללמדך שלא היה יצחק אוהבו תמיד אלא באותו זמן כי ציד בפיו, אבל גבי יעקב שהיה איש תם כתיב ביה ורבקה אהבת את יעקב אהבה תדירה. ועוד דדרך אשה לאהוב את מי שמגדל בהמותיה.

אלשיך: ויאהב יצחק את עשו בהיות לעין כל יעקב יושב אהלים ועשו איש שדה, על כן להסיר מלב החושבים על יצחק שבכל לבו היה אוהבו, אמר תדע למה היה, הלא הוא כי ציד בפיו, שהיא אהבת המועיל בעלמא לא אהבת הטוב כי רע היה, תדע שכן היא כי הלא ורבקה אוהבת את יעקב, ואיך יתכן לא הגיע יד מרום שכלו של יצחק עד מקום שהגיע יד שכל רבקה. אך הוי אומר אין זה כי אם שגם יצחק אהב את יעקב הטוב במה שהוא טוב, אך אהבתו את עשו לא היה רק לאהבת המועיל בעלמא שהוא דבר קל. והוא הדרך הנכון.

אור החיים: ויאהב יצחק וגו'. הנה לדבריהם ז"ל (תנחומא) שאמרו שהיה צד אביו בדברים היאך מעשרין את המלח לא חש לעשות כן אלא ליצחק ולא לרבקה כי לא לצד המצוה היה חושש אלא לצד שהיה ירא מקללתו גם לתקות הברכות, מה שאין כן רבקה. ולזה תמצא שלא אמר יקרבו ימי אבל אבי ואמי אלא אבי, וטעם רבקה שלא הגידה ליצחק רשעו אפשר שהיה מרמהו שלא בפניה לבל דעת סיבת אהבתו אותו להסירה. ולפי אונקלוס שתרגם ארי מציד' הוה אכיל צריך לדעת למה לא יועיל טעם זה גם לרבקה כי מן הסתם לא יפליג עצמו יצחק מרבקה. ואולי כי רבקה חיובה על יצחק להאכילה בשר וכמו שכתב מהרי"ק באבן העזר (סי' ע' סעיף א') שחייב במזונותיה ואם בני משפחתה רגילים בגדולות צריך להנהיגה כן ע"כ, וידוע כי בתואל שר וגדול לארם לזה לא תחזיק טובה לטרף בפיה.

העמק דבר: ויאהב יצחק את עשו. לא כתיב לעשו כמו ואהבת לרעך, ויבואר בס' דברים ו' ה' דאהבה שענינה במחשבה ובלב כתיב באת, משא"כ אהבה שענינה מלוי רצון כתיב בל". **כי ציד בפיו.** ביאר הכתוב שלא היו יצחק ורבקה מחולקים בדעות, ושניהם ידעו דעיקר הזרע אשר עליו נאמר כי ביצחק יקרא לך זרע, ביצחק ולא כל יצחק, הוא יעקב יושב אהל אברהם בתורה, ורק אהבה החוזרת היה ליצחק את עשו דמשמש ליה כעבדא ונהנה בשימושו מאד, משא"כ יעקב היה יושב אהל ולא שימש הרבה, ועיין עוד להלן כ"ו ל"ד. **ורבקה.** שלא היתה נצרכת לשימוש בניה. **אהבת את יעקב.** לא הביטה אלא על המעלה והתכלית, מש"ה כתיב לשון הוה, ולא כמו ביצחק דלא כתיב ויהי יצחק אוהב, משום דאהבת יצחק לא היה אלא במקרה ע"פ השעה, ובאמת בסוף ימיו נתהפכה האהבה, וע' מש"כ ס"פ ז', משא"כ אהבת רבקה היתה מצד טבע הענין. וגם היתה מוספת אהבה יום יום, כמאמרם בעבודת כוכבים ד"ג כל הלומד תורה בלילה חוט של חסד משוך עליו ביום, ומש"ה כתיב אוהבת ולא ורבקה אהבה.

"מפרי הארץ"

הלכה

אבן העזר

א' הלכו הפנים חדשות באמצע הסעודה האם מברכים?

תשובה: לא. (עיין סימן סב')

ב' הלכו הפנים חדשות באמצע השבע ברכות?

תשובה: מסתפק הפתחי תשובה האם אומרים או לא וניראה למעשה שיגמרו רק את הברכה שהתחילו. (עיין סימן סב')

חושן משפט

א' שומר שכר שנגנב החפץ והוא משלם האם צריך לשלם את שכרו?

תשובה: הקצוה"ח כ' שחייב והחזו"א חולק ולמעשה מספק לא משלם. (עיין קצוה"ח סי' רכז'סק' יא')

ב' האם מועילה צוואה בלשון כך וכך לפלוני?

תשובה: לרמ"א לא אלא דוקא בלשון מתנה. עי"ש סימן רנב)

אורוז זויים

א' אכל תפוח וספק כזית תמרים מה מברך ברכה אחרונה?

תשובה: בורא נפשות. (עיין סימן רח')

ב' שתי מים ספק רביעית יין מה מברך ברכה אחרונה?

תשובה: לא מברך. (שער הציון סימן רח')

יורה דעה

א' האם כלי מלמין חייב בטבילה?

תשובה: פטורים. (עיין סימן קכ')

ב' האם כלי פיירקס חייבים בטבילה?

תשובה: חייב ברכה. (עיין סימן קכ')

"קיום ברכותיו של יצחק"

תרגום הזוהר: (תולדות) רבי יוסי ברבי שמעון בן לקוניא אמר לרבי אלעזר, כלום שמעת מאביך למה לא התקיימו הברכות שברך יצחק את יעקב, ואותן הברכות שברך יצחק את עשו כלם התקיימו?

אמר לו, כל אותם הברכות מתקיימות, וברכות אחרות שברך הקדוש ברוך הוא את יעקב. אבל מיד יעקב נטל למעלה, ועשו נטל למטה. אחר כך פשיקום מלך המשיח, יטל יעקב למעלה ולמטה, ויאבד עשו מן הכל, ולא יהיה לו חלק ונחלה וזכרון בעולם, כמו שנאמר (עובדיה א) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש וגו'. כדי שיאבד עשו מן הכל, ויעקב יירש שני עולמות - העולם הזה והעולם הבא.

"אמירת ויתן לך במוצאי שבת"

תרגום הזוהר: (הקדמה יד:) אבל אם הוא ממתין עד שישלמו קדשה ודסדרא, אותם הרשעים שבגיהנום מצדיקים עליהם את דינו של הקדוש ברוך הוא, והם מקיימים על אותו האיש כל הברכות שאומרים הצבור (בראשית כז) ויתן לך האלהים מטל השמים (דברים כח) ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה וגו'. (תהלים מא) אשרי משכיל אל דל ביום רעה ומלטהו ה'. ביום רע היה צריך להיות, מה זה ביום רעה היום ששולטת הרעה היא לקחת את נשמתו. אשרי משכיל אל דל - זהו שכיב מרע לרפאו מחטאו אצל הקדוש ברוך הוא. דבר אחר - זה היום שהדין שורה על העולם, נצול ממנו, כמו שנאמר ביום רעה ומלטהו ה'. היום שנמסר הדין לאותה רעה לשלט על העולם.

"מפרי הארץ"

סימנים: ה'ו'ו'

בעניין: כוונת הברכות. \ דין ברכת אשר יצר ואלהי נשמה. \ דין לברך ברכת אשר יצר כל היום אחר הטלת מים.

תשובה: לא יברך אלא אם כיוון בהדיא שלא לצאת במחיה המתים והרוצה לברך לא הפסיד.

ו: האם אפשר להוציא אחרים ידי חובת ברכות השחר בבקי ובאינו בקי?

תשובה: בבקי רק בעשרה ובשאינו בקי אפשר גם בפחות מעשרה.

ז: שכח לברך אשר יצר ועבר זמן רב האם יברך כשנצרך שוב לנקביו ושלא נצרך?

תשובה: אם נצרך לפמ"ג יברך אבל שע"ת פסק שלא יברך ואם לא נצרך יברך.

ח: אשר יצר וברכה אחרונה את מי יקדים ומדוע?
תשובה: את אשר יצר משום תדיר.

ט: האם יש לברך על נט"י לפני מנחה וערבית כשהיו ידיו מלוכלכות או נקיות?

תשובה: אין לברך. [דלא כי"א דבמלוכלכות יכול לברך]

י: מאיזה דין צריך לטול ידיו לפני מנחה וערבית כשפשף וכשלא שפשף?

תשובה: כשלא שפשף משום נקיות ומשום היכון כשפשף גם משום ר"ר.

א: מה פירוש כוונת הברכות לא יזרוק ברכה מפיו על מה חרה אף ה' בעמו?

תשובה: יכוון בעת האמירה ויברך בנחת והכעס על שמברך כמנהג בעלמא בלא כוונת הלב.

ב: מה יכוון בשם הויה שקריאתו באדנות מה יכוון בשם אדנות שכתובתו באדנות ומה יכוון בשם אלוקים?

תשובה: בשם הויה אדון הכל היה והוה ויהיה ולגר"א סגי באדון הכל חוץ מק"ש ואם כתיבתו גם באדנות לכו"ע רק שהוא אדון הכל ובשם אלוקים תקיף בעל היכולת ובעל הכוחות כולם.

ג: בירך ענט"י בביתו האם יברך בביהכ"נ ביחיד ש"ץ להוציא אחרים?

תשובה: לא יברך שוב ואם הוא ש"ץ (כמו שנוהגים בימים נוראים) יבקש ממי שלא בירך שיכוון לצאת בברכתו ואז יוכל לברך שוב.

ד: מ"ט ברכת אלוקי נשמה אינה פותחת בברוך ומה נ"מ בין הטעמים?

תשובה: י"א משום שברכת הודאה לא פותחת בברוך וי"א משום שהיא סמוכה לחברת ונ"מ אם צריך לאומרה מיד לאחר אשר יצר.

ה: לא בירך אלוקי נשמה אחר התפילה האם ובאיזה אופן יברך אחר התפילה?

בגשיאות מרן הגרש"א שטרן שליט"א

רח"ה הרב קוק 1 בני ברק 0533107467

kolmoshasofer@gmail.com

mprihaaretz@gmail.com

"מפרי הארץ"

"מבלית הוועד" מהרב יצחק זוימן שליט"א

בעניין תשעה עונים

בש"ע סימן נה' סעיף ו' מבואר: שאם אחד באמצע התפלה או ישן מצטרף לדברים שבקדושה אף שאינו עונה עמהם, מקור דברי הש"ע מובא בב"י מהגהות מימוניות בשם הר"ם שאם אחד מתפלל ואינו יכול לענות עמהם, אפשר לצרפו, ומוציאים דין זה ממה שנאמר בגמ' לעניין תינוק המוטל בעריסה ואפילו למאן דפליג עלייהו זה משום דלא ידע למי מברכין ולא בר קדושה הוא אבל גדול שאינו יכול לענות שפיר מצטרף, ומהר"י בי רב חידוש יותר, שגם גדול שישן שפיר טפי מקטן, ואפשר לצרפו לקדיש ולקדושה, והב"י מביא גם דברי האגור שמצטרפים לחזרת הש"ץ אף ישן ומוסיף שאף שכתב הרא"ש שבחזרת הש"ץ בעי עשרה דצייתי מ"מ לא נהגינן כוותי, ומסיים הב"י שכדאי הוא מורי ז"ל לסמוך עליו. **בעניין ישן:** הט"ז ועוד אחרונים חולקים על הש"ע וסברי שישן גרע ממתפלל ועכ"פ לא יותר טוב מקטן וא"א לצרפו כלל.

לצרף ביותר מאחד: המג"א מביא מהרלב"ח שאפשר לצרף אף ביותר מאחד דאיכא רוב ואע"פ שגם למאן דאמר בגמ' שאפשר לצרף קטן א"א לצרף ביותר מאחד, דלאו יקרא דמלכא הוא, גדול שישן אפשר לצרף, אך המג"א חולק עליו **בישן** דדיו לבוא מן הדין להיות כנדון, [ומביא את דברי האגור שנהוג עלמא דלא כרא"ש] הש"ע הרב ועוד אחרונים סברי שבגדול המתפלל אפשר לצרף ביותר מאחד אף לדעת המג"א דשפיר יקרא דמלכה הוא ואינו דומה לישן, והחיי אדם חולק עליו.

המשנ"ב נוקט לעיקר כש"ע הרב שאפשר לצרף במתפלל ביותר מאחד, ומביא שיש מחמירים ביותר מאחד, **אבל בישן** בוודאי א"א לצרף אפילו בשעת הדחק **ביותר מאחד** כי הרבה מחמירים אפילו בישן אחד, ובביאור הלכה כותב למסקנא שבשעת הדחק אפשר לצרף ישן אחד רק לקדיש או לקדושה שאין חשש ברכה לבטלה אך לעניין חזרת הש"ץ אין להקל כלל **בישן**, וכותב המשנ"ב שאף באופן שאפשר לצרף לחזרת הש"ץ צ"ע לעניין נשיאת כפיים וקריאת התורה.

כוונת המשנ"ב בצ"ע: כמו שכתב בתחלת סימן קמ"ו בביאור הלכה ד"ה ויש מתירים, דאפשר שמה שהיקל הש"ע כאן לעניין חזרת הש"ץ אפשר רק משום שמצינו לעניין תפלה [בסימן סט' דיני פורס על שמע שאחד שהתפלל כבר, מקבץ עשרה שהתפללו ועובר לפני התיבה ואומר ברכו וקדושה והכל עונים אחריו וגומר תפלתו בלחש ולכן אין חשש באמת לברכה לבטלה דלעניין קדושה סבר הש"ע שבוודאי מהני רוב, אבל בקריאת התורה ונשיאת כפיים, **שבעי ציבור גמור** ואינו רק משום חסרון של ונתקדשתי בתוך בני ישראל אולי לא מהני רוב, [ואף שמהר"י ברב ושאר ראשונים לכאורה סברו שנחשב לציבור גמור שמעתיק דין זה בהדיא על חזרת הש"ץ לכתחלה ובוודאי לכתחלה בעי חזרת הש"ץ ולא רק מדין פורס על שמע ומסתמא כוונתם גם לברכת כהנים, אך אפשר שהש"ע היקל רק בקדושה [וכן נראה מזה שהביא דברי הרא"ש בסימן קכ"ד] ולפי"ז כשיש כהנים בעי תשעה עונים בשלמות מתחלת התפלה לדעת המשנ"ב כדי שיחשב בוודאי תפלת הציבור דא"א לצרף לזה סברת פורס על שמע דברכת כהנים נתקנה דווקא בתפלת הציבור.

הש"ע הרב חושש לדעת הרא"ש: שחזרת הש"ץ בעי תשעה עונים ואם לאו **קרוב** ברכותיו לבטלה לכן מחמיר שבעי תשעה עונים **מלבד אם הש"ץ לא התפלל עדין, שאין חשש ברכה לבטלה כלל**, [ומסתמא כשאין ברכת כהנים כנהוג בחו"ל דאחרת מה מהני אם לא התפלל לעניין ברכת כהנים]. ואף שלכאורה אם אחד לא שמע קדושה אין חשש ברכה לבטלה מדין פורס על שמע דהוה כאילו לא התפלל שמחויב בקדושה ולקדושה הרי מועיל צירוף, אולי חשש שלדעת הרא"ש גם **לקדיש** בעי תשעה עונים **ממש** וא"כ יש חשש ברכה לבטלה.

אך נראה יותר כפי ששמעתי מהגרמ"ל לובין: שנראה בדעת הרא"ש שאף שיש תשעה עונים לקדושה [ואף לברכותיו הראשונות] קרוב ברכותיו לבטלה ואף ששמעו קדושה משום שעדיין מוטל עליהם לעשות חזרת הש"ץ התפלה מדין להוציא ממי שאינו בקי וא"כ צריך לעשות כדן ולהתפלל תפלה חוזרת כשליח צבור, ובוודאי אין היתר לתפלה הראשונה שהוא ביחיד, שהרי בחזרה הנעשית מיד שומעים קדושה כדן ציבור ואין היתר סתם לתפילת יחיד חוזרת כשיש חיוב חזרת הש"ץ **ועיין בהערה**, ואולי אפשר שגם הש"ע הרב חשש משום זה.¹

ונראה בדעת הש"ע: שהעתיק בסימן נה' בסתמא כוונתו לכל מה שמבואר בסימן זה בסעיף א' קדיש קדושה וברכו כדעת המשנ"ב וכל האחרונים פשוט בש"ע, [וכן הש"ע הרב נראה שהחמיר מדעתו ולא שסבר שזה דעת שו"ע שהרי בב"י כתב בפירוש שכדאי מורי לסמוך עליו] ולברכת כהנים צ"ע ומה שהעתיק את הרא"ש בסימן קכ"ד שם אינו דן אם לומר חזרת הש"ץ אם אין תשעה אלא על החיוב של כל אחד להקשיב לחזרה ובאמת תשעה לאו דווקא ואין בזה כ"כ נפק"מ אם ששה מעב או תשעה דכל אחד חייב בזה אף אם יש תשעה שמקשיבין, שהרי החובה הוא על כל הציבור.

"הלכה למעשה" לעניין קדיש: אם אחד מתפלל אפשר לכתחלה להקל בשמונה עונים, וביותר בדאיכא ששה עונים אפשר להקל אך יותר טוב להחמיר לכתחלה אם אפשר בקל. **ובאחד ישן** אפשר להקל רק בשעת הדחק אבל לא יותר מישן אחד.

לעניין חזרת הש"ץ: "ללא ברכת כהנים" בשעת הדחק אפשר לסמוך על המשנ"ב והב"י ולהקל אף בששה עונים [ובפרט בחול שאפשר להתנות נדבה] וכדלעיל בהערה שאין חשש של ברכה לבטלה **ממש** לכו"ע אבל לא בישן.

וכיש ברכת כהנים: בעי תשעה עונים מתחלת חזרת הש"ץ. ואם התשעה יצאו וחזרו מסתבר שיש להקל כך אמר לי הגר"מ לובין.

נ.ב. כל זה מעיקר הדין אמנם טוב והגון להמתין עד שיגמרו תפילתם כדי שיזכו גם הם לענות קדושה כמו שכל הבית יוסף כאן.

¹ ונראה שגם לדעת הרא"ש צריך לומר שאינו ממש ברכה לבטלה דהרי אם הציבור יתפזרו ונתקבצו היחידים במקום שיש עשרה פטורים מלחזור להתפלל מדין פורס על שמע דשמעו קדושה מהיחיד גם אם לא היה חזרת הש"ץ וכן נראה בוודאי אף לדעת הרא"ש שאם יודעים בוודאות שאחד יצטרך לצאת מחמת אונס או יעבור הזמן וכו' וא"א לעשות חזרת הש"ץ כדבעי עכ"פ צריך שיחזור יחיד משום קדושה.